

Op weg naar een democratiseringsagenda

WAAROM

De gemeenteraadsverkiezingen van maart 2022 en de op te stellen participatieverordening bieden een mooie aanleiding om het thema van lokale democratie hoog op de agenda te zetten. Ook omdat inwoners en volksvertegenwoordigers steeds minder zeggenschap ervaren. Hoe willen nieuwe gemeenteraden omgaan met lokale democratie en burgerparticipatie? Hoe kan een democratiseringsagenda eruitzien? We geven graag 3 pijlers en 9 tips mee.

VOOR WIE

Alle betrokken inwoners, griffiers, kandidaat- en nieuwe gemeenteraadsleden.

MINDER ZEGGENSCHAP

De invloed van inwoners op hun leefomgeving neemt af, onder meer door regionalisering en de bijbehorende overdracht van taken en bevoegdheden naar intergemeentelijke samenwerkingsverbanden (bijvoorbeeld inkoopbeleid zorg, veiligheidsregio's). Ook krijgen uitvoeringsorganisaties (GGD, UWV) veel taken. Steeds meer zaken vallen zo buiten de democratische besluitvorming, waardoor zowel volksvertegenwoordigers als inwoners minder zeggenschap ervaren.

Ook is er een versplintering van het politieke speelveld in veel verschillende kleinere partijen die minder in staat zijn hun controlerende en wetgevende taken te vervullen.

TIP 2

Stel in de participatieverordening kaders voor de democratische kwaliteit van beleidsprocessen. Onder meer: voldoende ruimte voor inwonerinitiatieven, contactambtenaren en voorkeur aan inwonerinitiatieven boven die van professionele instellingen..

TIP 1

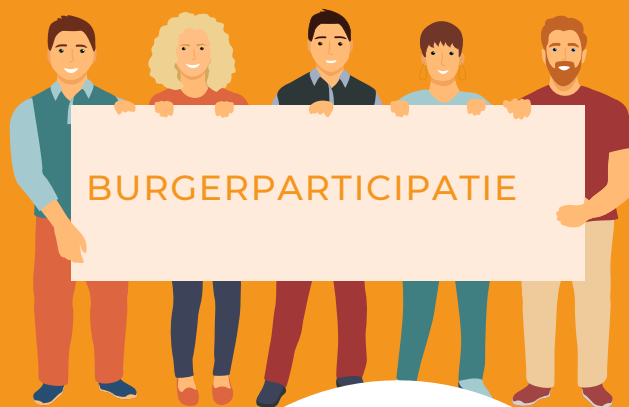
Vraag inwoners (ook via een digitaal panel) hoe volgens hen de lokale democratie kan worden versterkt. Zie de opgehaalde ideeën als input voor de democratiseringsagenda. Gebruik ook de discussie over de participatieverordening als input voor de democratiseringsagenda.

Bovenal dreigen sommige groepen – vooral laag opgeleiden, in totaal ongeveer 30% - afstand te nemen van de democratie. Zij voelen zich niet goed vertegenwoordigd en zien hun belangen niet terug in het beleid. Zij weten minder goed de weg in het geheel van instanties en procedures en dreigen af en toe vermalen te worden.

Er ontstaat een 'diplomademocratie' waarin de belangen en visies van hoger opgeleiden domineren. De gemeenschappelijkheid van inwoners verdwijnt doordat zij uiteenvallen in hun eigen bubbles. Ook worden zij nauwelijks aangesproken op hun burgerschap, maar vooral als consument, cliënt of klant.

Juist nu, met de toenemende mondigheid van veel inwoners, die graag invloed willen hebben op hun leefomgeving, én de grote maatschappelijke opgaven (zoals de energietransitie) waar we voor staan wordt burgerparticipatie steeds belangrijker. Zowel in de fase van beleidsontwikkeling als uitvoering en evaluatie. Het raakt dus nauw aan -en valt grotendeels samen met- de lokale democratie.

TIP 3

Wees helder in de opzet van participatieprocessen vanuit de gemeente: een heldere vraagstelling, duidelijk verwachtingsmanagement, transparante spelregels, investeren in betrekken van minder politiek actieve groepen inwoners.

3 pijlers

- Beschouw alle inwoners als volwaardige leden van de samenleving die over kwaliteiten beschikken om mee te doen en mee te denken. Benut hun kennis, ervaringen en contacten.
- Behoud als gemeenteraad de regie over de lokale democratie door de centrale keuzes op gemeentelijk niveau te maken. Voer de drie taken van kader stellen, controleren en volksvertegenwoordiging uit. En benut de eigen bevoegdheden (onderzoek, ondersteuning griffie, rekenkamer) optimaal.
- Stel een meerjarige agenda op met elementen die zowel de representatieve democratie als de maatschappelijke democratie (participatie in instellingen en in inwonerinitiatieven) versterken en experimenteer met pilots en leer ervan.

TIP 4

Stel een gemeentelijk burgerberaad in om de gemeenteraad te adviseren, een maatregel te evalueren of een thema te verkennen. Bijvoorbeeld een burgerberaad lokale democratisering om met voorstellen te komen. Gebruik zowel aanmelding als loting om zo divers mogelijk leden te werven.

TIP 5

Ga aan de slag met vormen van wijkdemocratie (wijkraden, -plannen en -budgetten) zodat inwoners meer zeggenschap over hun directe leefomgeving krijgen.

TIP 6

Start een pilot met een 'participatievoucher' voor kwetsbare inwoners waardoor zij (meer) politiek actief kunnen worden.

TIP 7

Stel een regionaal burgerberaad in, waardoor inwoners ook over regionale ontwikkelingen kunnen meedenken. Deze blijven nu nog buiten het zicht en invloed van inwoners. Een regionaal burgerberaad kan die democratische leemte deels verhelpen.

TIP 8

Besteed extra aandacht aan de participatie van minder politiek actieve groepen, zoals mensen met een beperking en inwoners met een taalachterstand. Gebruik daarvoor flexibele vormen van participatie (panels, enquêtes, interviews door bekenden, helder taalgebruik).

TIP 9

Stel eisen op het gebied van participatie aan instellingen waarmee de gemeente contracten sluit. Welzijns- en zorgorganisaties zijn verplicht hun 'cliënten' te betrekken, maar in de praktijk verloopt dat vaak moeizaam. Eis als gemeente in de contracten dat zij zich daadwerkelijk inzetten voor cliënten medezeggenschap.

